

NOTAT

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Departementet

Kemikalier
Ref. CLCLA
Den 20. september 2018

Vurdering af de juridiske muligheder for at iværksætte nødforanstaltninger (forbud mod salg/anvendelse) på baggrund af undersøgelsen om sammenhæng mellem brug af særlige ukrudtsmidler og forekomst af børneleukæmi

REGLERNE

I Pesticidforordningen (1107/2009) er der fastsat følgende krav til den situation, hvor en medlemsstat i EU overvejer at træffe nødforanstaltninger mod et godkendt aktivstof/plantebeskyttelsesmiddel m.v.:

"KAPITEL IX

NØDSITUATIONER

Artikel 69

Nødforanstaltninger

Hvis der er åbenbar sandsynlighed for, at en/et godkendt aktivstof, safener, synergist eller hjælpestof eller et plantebeskyttelsesmiddel, som er godkendt i overensstemmelse med denne forordning, vil udgøre en alvorlig risiko for menneskers eller dyrs sundhed eller for miljøet, og at denne risiko ikke kan styres på tilfredsstillende vis ved hjælp af foranstaltninger truffet af den eller de berørte medlemsstater, træffes der straks foranstaltninger til at begrænse eller forbyde anvendelsen og/eller salget af det pågældende stof eller produkt efter forskriftsproceduren i artikel 79, stk. 3, enten på Kommissionens eget initiativ eller efter anmodning fra en medlemsstat. Inden sådanne foranstaltninger iværksættes, gennemgår Kommissionen den foreliggende dokumentation og anmoder eventuelt autoriteten om at afgive udtalelse. Kommissionen kan fastsætte en frist for afgivelse af en sådan udtalelse.

Artikel 70

Nødforanstaltninger i særligt hastende tilfælde

Uanset artikel 69 kan Kommissionen i særligt hastende tilfælde midlertidigt vedtage beredskabsforanstaltninger efter høring af den eller de berørte medlemsstater og efter at have underrettet de øvrige medlemsstater herom. Foranstaltningerne skal så hurtigt som muligt og senest efter ti arbejdsdage bekræftes, ændres, ophæves eller forlænges efter forskriftsproceduren i artikel 79, stk. 3.

Artikel 71

Andre nødforanstaltninger

1. Såfremt en medlemsstat officielt informerer Kommissionen om behovet for at iværksætte nødforanstaltninger, og der ikke er truffet foranstaltninger i overensstemmelse med artikel

69 eller 70, kan medlemsstaten vedtage midlertidige beskyttelsesforanstaltninger. I så fald underretter den straks de øvrige medlemsstater og Kommissionen herom.

2. Kommissionen forelægger senest 30 arbejdsdage herefter sagen for den i artikel 79, stk. 1, omhandlede komité efter forskriftsproceduren i artikel 79, stk. 3, med henblik på forlængelse, ændring eller ophævelse af de midlertidige nationale beskyttelsesforanstaltninger.

3. Medlemsstaten kan opretholde de midlertidige nationale beskyttelsesforanstaltninger, indtil der er vedtaget fællesskabsforanstaltninger."

FORUDSÆTNINGER

Som det fremgår af pesticidforordningen, er forudsætningen for at indføre en begrænsning eller et forbud mod aktivstoffet/midler, at der er åbenbar sandsynlighed for en alvorlig risiko for menneskers eller dyrs sundhed eller miljøet, jf. artikel 69.

Det fremgår af reglerne, at Kommissionen kan bede autoriteten (EFSA) om at afgive en udtalelse på baggrund af den foreliggende dokumentation, konkret den aktuelle undersøgelse. I denne sag bør DK under alle omstændigheder indstille til Kommissionen, at EFSA skal gives mandat til at gennemgå og udtale sig om børneleukæmi-undersøgelsen.

Efter strukturen for anvendelse af nødforanstaltninger skal en medlemsstat som udgangspunkt anvende artikel 69, for igennem den sædvanlige EU-beslutningsprocedure (undersøgelsesproceduren) at få vedtaget de nødvendige begrænsninger eller forbud i forhold til stoffer eller midler, hvor medlemsstaten mener, at der er åbenbar sandsynlighed for, at stoffet/midlet vil udgøre en alvorlig risiko for menneskers sundhed.

Anvendelse af artikel 71, hvor medlemsstaten handler forud for en fælles EU-beslutning om sagen, må forudsætte, at der er tale om et beskyttelsesbehov, der ikke kan varetages gennem artikel 69. Medlemsstatens midlertidige beskyttelsesforanstaltninger efter artikel 71 skal straks meddeles de øvrige medlemsstater og Kommissionen, og Kommissionen skal officielt informeres om behovet, inden foranstaltningen iværksættes.

Samlet set betyder ovenstående, at midler med et bestemt aktivstof, som udgangspunkt kun kan forbydes nationalt som en nødforanstaltning efter påvisning af en åbenbar sandsynlighed for en alvorlig risiko for menneskers sundhed, og kun indtil denne foranstaltning har været forelagt den stående komité (SCOPAFF), som kan forlænge, ændre eller ophæve de nationale nødforanstaltninger. Kommissionen forelægger sagen for komitéen senest 30 arbejdsdage fra medlemsstatens vedtagelse af den midlertidige beskyttelsesforanstaltning. Det vil sige, at et medlemsland ikke på egen hånd kan opretholde et forbud, hvis dette ikke i sidste ende vedtages ved EU-procedure. Proceduren er en undersøgelsesprocedure, hvor Kommissionen fremlægger et forslag, som komitéen stemmer om. Vedtagelse sker med kvalificeret flertal.

Det er under afklaring, om der er et WTO-aspekt, der skal håndteres, ift. at gennemføre en procedure med nødforanstaltninger.

DET FAGLIGE GRUNDLAG

Som forordningen er formuleret må det antages, at der skal et særdeles stærkt fagligt grundlag til for efterfølgende, når et stof er godkendt på EU-plan og det/de konkrete midler

er godkendt nationalt i Danmark, at anmode om eller indføre begrænsninger eller forbud ved en nødforanstaltning efter forordningens bestemmelser herom.

I april 2016 anmodede Frankrig Kommissionen om at indføre nødforanstaltninger efter artikel 69. Kommissionen afviste Frankrigs anmodning, fordi det ikke var tilstrækkeligt underbygget, at der var tale om åbenbar sandsynlighed for, at et middel til sprøjtning af kirsebær indebar en alvorlig risiko for menneskers sundhed.

Der blev altså ikke indført fælles EU-regler ift. det problem, som Frankrig med tilstrækkelig sikkerhed mente at have identificeret, men forespurgt herom har Frankrig oplyst, at godkendelserne af midler med dimethoat nationalt blev tilbagekaldt og fortsat ikke er fornyet godkendt.

Generel betragtning:

Et forbud mod salg eller anvendelse er mere indgribende end en begrænsning af anvendelsen og kræver derfor en stærkere begrundelse.

FORELØBIGE OVERVEJELSER OM ERSTATNING

I en situation hvor der nationalt træffes nødforanstaltninger, der efterfølgende bliver afvist i EU, kan der tænkes at blive gjort et erstatningskrav gældende fra parter i sagen (godkendelsesindehavere, landmænd og/eller forhandlere), der har lidt et tab som konsekvens af nødforanstaltningerne.

I forhold til statens eventuelle ansvarsgrundlag i en national erstatningssag, må det på den ene side forventes at blive tillagt betydning, at pesticidforordningen har et system for nationale nødforanstaltninger. På den anden side vil det være væsentligt, om de nationale foranstaltninger er proportionale, og således ikke er mere vidtgående, end nødvendigt for at undgå at mennesker udsættes for de stoffer/midler, som indgrebet retter sig imod. Hertil kræves også en saglig begrundelse for farligheden af stofferne/midlerne. Hvis et indgreb både er proportionalt og sagligt begrundet, taler det således imod, at staten senere vil kunne ifalde et erstatningsansvar, men det vil altid være en konkret vurdering foretaget af domstolene. Men som det fremgår ovenfor, skal det fremgå direkte (dokumenteres) af det faglige grundlag, at der er en åbenbar sandsynlighed for, at et middel vil udgøre en alvorlig risiko for menneskers sundhed.

De for sagen konkrete midler, der skal bruges til ukrudtsbekæmpelse i markerne på denne tid af året, vil forventeligt allerede befinde sig på landbrugsbedrifterne nu, og godkendelsesindehaver/forhandlerled forventes derfor ikke at få noget væsentligt tab, hvis situationen bliver, at midlerne i stedet kan anvendes på et senere tidspunkt.

Såfremt nødforanstaltningen iværksættes på et frivilligt grundlag, idet de berørte parter (godkendelsesindehavere og forhandlere af de aktuelle midler) er indforstået med at trække midler med aktivstofferne tilbage fra markedet, vil der ikke være grundlag for et erstatningssøgsmål. Skulle et sådant alligevel blive anlagt, såfremt EU-systemet ikke tilslutter sig nødforanstaltningen, må det klart forventes, at domstolene afviser dette, idet der ikke foreligger et ansvarsgrundlag.